

SVENSKA NATURSKYDDSFÖRENINGENS POLICY OM GENTEKNIK

1. Inledning.....	1
2. Gentekniken är ett språng i utvecklingen	2
3. Etiska riktlinjer	2
4. Gentekniken under demokratisk kontroll	3
5. Utsläpp och utsättning	4
5.1 Utsättning av genetiskt modifierade organismer	4
5.2 Skadestånd.....	5
6. Global livsmedelsförsörjning	5
6.1 Gentekniken löser inte svältproblemen.....	5
6.2 Förädling och livsmedelsproduktion.....	6
7. Rätten till mångfalden.....	6
7.1 Rätten till mångfalden skall vara allmänmänsklig.....	6
7.2 Nej till patent på liv!.....	7
7.3 Växtförädlarrätt och genbanker	7
7.4 Globala avtal.....	8
8. Märkning.....	8

1. Inledning

Frågor om genteknik engagerar och berör idag allt fler människor. Förflyttning av arvs massa mellan organismer, patentering av genetiskt material och genteknikens effekter för livsmedelsproduktionen berör frågeställningar som Svenska Naturskyddsföreningen länge arbetat med. Genteknik används idag i både grundforskning och tillämpad forskning. Till dess praktiska användningsområden hör bland annat läkemedelsframställning, livsmedelsutveckling, jordbruk, miljövard samt kemisk industri. Det är troligt att tillämpningsområdet i framtiden kommer att vidgas.

Denna policy inriktas i första hand på livsmedel och jordbruk samt genteknikens följder på nationell och global nivå för biologisk mångfald och sociala värden. Policyn omfattar inte introduktion av främmande icke-modifierade arter, sorter eller raser, som är främmande för de ekosystem de sprids till.

Genteknik, som har en mycket stor betydelse för både medicinsk grundforskning och klinisk medicin, skapar svåra etiska frågeställningar. Vi menar dock att detta huvudsakligen ligger utanför Svenska Naturskyddsföreningens intressefält och tradition. Vissa allmänna resonemang bör dock kunna tillämpas även inom andra områden än de som policyn omfattar.

Gentekniken aktualiserar grundläggande värden som gäller vårt förhållande till livet i stort. Eftertanke och reflektion kring de etiska aspekterna är därför av största vikt. Det är en del av SNF:s kamp för livet att lyfta fram dessa värden.

2. Gentekniken är ett språng i utvecklingen

Biotekniken är minst lika gammal som jordbrukssamhället. Människan har sedan länge nyttjat celler och celldelar vid växt- och djurförädling, bakning och ölframställning. Dagens grödor är till stor del resultatet av årtusendens ansträngningar och slumpvisa upptäckter vid försök att korsa växter. Till helt nyligen har modern växtförädling utgjorts av en systematisering av denna teknik.

Den senaste utvecklingen inom biokemi och andra vetenskaper har dock drastiskt förändrat biotekniken. Till dess mest utvecklade områden hör genteknik, ett samlingsbegrepp för metoder som tillåter isolering, mångfaldigande och inplantering av genetiskt material i levande celler.

Ibland hävdas att gentekniken i princip inte skiljer sig från traditionell bioteknik. Svenska Naturskyddsföreningen delar inte den synen, då gentekniken möjliggör förändringar som i naturen tidigare varit fullständigt omöjliga - ett vetenskapligt språng har ägt rum. Med genteknik kan arvs massa föras över naturliga biologiska gränser, och delar av arvsanlag kan skräddarsys till ytterst specifika ändamål. Genteknik är i grunden artskild från traditionell bioteknik, och kan leda både till effekter på miljö och hälsa som idag inte kan förutses, och till en förändrad natursyn.

Gentekniken utvecklas också mycket snabbt. Möjligheten till kunskapsöversikt är därför begränsad och utrymmet för eftertanke och dialog begränsat. Genteknikens politiska, sociala, ekonomiska och miljörelaterade följder har vare sig hunnit analyseras eller diskuteras inom ramen för samhällets demokratiska processer. Det försvårar möjligheterna till en utförlig etisk bedömning av tillämpningen av den nya tekniken.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att gentekniken inte utgör en kontinuerlig utveckling av den biotekniska traditionen. Med gentekniken har ett kvalitativt vetenskapligt språng ägt rum. Den är en metodik som utvecklas med stor hastighet och som är artskild från traditionell bioteknik. Detta sammantaget medför politiska, socioekonomiska och miljörelaterade följder av ny art och med helt nya etiska dimensioner.

3. Etiska riktlinjer

När ett samhälle skall bedöma en ny teknik, vars konsekvenser är svåra att förutsäga, blir grundläggande etiska riktlinjer en viktig tillgång. Grundläggande etiska värden som bottnar i en mycket lång mänsklig erfarenhet, kan fungera som viktiga varningsklockor, även om den nya teknikens effekter delvis är okända.

En viktig förutsättning för att en teknik skall bedömas som god är att den främjar, eller åtminstone inte motverkar, en hållbar utveckling. För Svenska Naturskyddsföreningen är en hållbar utveckling en nödvändig - men inte tillräcklig - förutsättning för människors och andra organismers välbefinnande.

Gentekniken möjliggör en vidgad kontroll av ytterst förfinade processer i naturen. Genom målinriktad styrning av förlopp som tidigare inte gått att påverka, medför gentekniken stora potentiella vinster inom vissa områden, inte minst det medicinska. Ingreppen är dock ofta så genomgripande att oförutsedda och omfattande skadeverkningar i natur och samhälle inte kan uteslutas. Det är mycket svårt att med rimlig säkerhet förutsäga hur stora dessa effekter är. Samtidigt går det redan nu att identifiera negativa följder, framförallt socioekonomiska effekter (se 6. Global livsmedelsförsörjning).

Med gentekniken följer därmed å ena sidan vissa kända problem samt svårbedömda och allvarliga risker. Å andra sidan medför gentekniken möjligheter att göra gott. Hur skall detta etiska dilemma hanteras i en beslutssituation?

Ett sätt är att mot bakgrund av en vetenskaplig, social och politisk beräkning välja det handlingsalternativ som är överlägset alla andra när det gäller att maximera välbefinnande och lycka för alla människor och för alla arter i all överblickbar framtid.

Detta kräver dels att man väger olika individers och arters intressen mot varandra, dels att framtida konsekvenser kan förutsägas.

En sådan utgångspunkt kan verka intuitivt rimlig. I samband med gentekniken räcker den emellertid inte. Viktiga moraliska spärrar mot vissa typer av handlingar riskerar att sättas ur spel, dessutom är det utomordentligt svårt att långsiktigt överblicka konsekvenserna av olika alternativ vilket gör nyttoberäkningarna nästan omöjliga.

Välbefinnande för djur och människor räcker alltså inte som etiskt mål. Som komplement måste vissa moraliska vägvisare i form av normer och spärrar mot vissa handlingar ställas upp. Sådana normer kan formuleras i stil med: "Att inte utsätta andra för sådant som man själv inte vill bli utsatt för!" "Att inte utsätta någon varelse för meningslöst lidande!" "Att inte kränka en annan varelses integritet!". Sådana normer bildar tillsammans en etisk ram som man inte får överskrida. Inom ramen däremot, måste alla berörda intressen beaktas och vägas mot varandra.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att alla relevanta konsekvenser för människors och andra levande varelsers välbefinnande skall utgöra grunden för den etiska bedömningen av genteknisk forskning och tillämpning. Vissa etiska spärrar är nödvändiga för att förhindra sådana åtgärder som kränker fundamentala värden, även då en nyttoberäkning talar för att gå vidare. Även icke-mänskliga varelser har egenvärde och legitima intressen som måste beaktas.

Konsekvensbedömningen måste ske utifrån en strikt tolkad försiktighetsprincip, vilket innebär att risk måste anses föreligga om inte övertygande bevisning för ofarlighet föreligger.

I diskussionen kring genteknikens tillämpning, särskilt i ett globalt perspektiv, är det också viktigt att beakta den ojämna maktfördelningen mellan länder och folk. Den innebär att stora grupper av människor riskerar att inte få sina intressen tillvaratagna i en kostnads-/nyttobedömning.

De maktlösa intressen riskerar alltid att komma i sista hand och måste ägnas särskild uppmärksamhet vid bedömningen av gentekniken. Försiktighetsprincipen skall tolkas mycket strikt.

4. Gentekniken under demokratisk kontroll

Genteknisk forskning och dess tillämpningar har många mål. Forskarna tycker det är spännande med en ny teknik och försöker ofta förverkliga vad de anser vara gott. Med hjälp av genteknik kan sjukdomar upptäckas och behandlas bättre. Politiker räknar med arbetstillfällena och företag ser nya marknader. Det är inget fel i detta. Men aldrig så goda intentioner kan leda till oväntade och negativa effekter. När det gäller en så kraftfull teknik som gentekniken finns därför anledning till återhållsamhet och besinning.

Mot bakgrund av genteknikens etiska problematik är det också viktigt med en öppen samhällsdiskussion. Om en dämpning av utvecklingstakten är en förutsättning för en sådan bred diskussion, utgör detta ett tungt skäl att vidta restriktiva åtgärder i syfte att vinna tid för dialog. Tyvärr är debatten idag främst inomvetenskaplig, vilket riskerar att urholka den etiska

bas varpå hela projektet bör vila. En situation där folkrörelser, massmedia, beslutsfattare och den intresserade allmänheten i betydande grad står utanför diskussionen om genteknik vore djupt olycklig.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att både forskning och tillämpning av genteknik skall ställas under full demokratisk insyn och kontroll. Det är av största vikt att dessa frågor tas upp till allmän diskussion i samhället. Genteknikens framväxt uppfordrar det svenska samhället och de svenska folkrörelserna till debatt och engagemang.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att kunskap om de nya teknikerna är av stor vikt, men att människors oro över och skepsis gentemot gentekniken – oavsett individernas kunskapsnivå - är en viktig etisk signal för att bromsa utveckling.

5. Utsläpp och utsättning

5.1 Utsättning av genetiskt modifierade organismer

Riskerna med utsättning av genetiskt modifierade växter och djur är svåröverskådliga. Problemet består dels av de modifierade genernas direkta påverkan på miljön, dels förekomsten av synergistiska eller antagonistiska effekter.

Särskilt stor blir osäkerheten då försök i liten skala överförs till storskalig tillämpning. Genetiska förändringar som ger överlevnadsfördelar kan leda till okontrollerad spridning och svåra förändringar i ekosystemen. Främmande gener kan överföras mellan närbesläktade arter som t ex kan få till följd att ogräs blir resistent mot bekämpningsmedel eller får ökad förmåga till spridning. En förändrad sammansättning av organismer kan ge giftverkan i ekosystemen, framkalla allergier eller sprida antibiotikaresistens. Genmodifierade växter som är toleranta mot bekämpningsmedel kan vid korsning sprida resistensen till skadeorganismer. Detta kan i förlängningen leda till ökad användning av kemikalier vid ogräsbekämpning.

Idag ges tillstånd till utsättning av genetiskt modifierade organismer mot bakgrund av en begränsad riskvärdering. Samhällsnyttan beaktas nästan inte alls. Någon egentlig avvägning mellan nyttan av den egenskap som testas och de eventuella skadorna för miljön sker därför inte. Också den etiska prövningen är mycket svagt utvecklad. Dagens praxis riskerar därför att leda till oetiska beslut med stor skada på miljön till mycket liten vinst för samhället.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att utsättning av genetiskt modifierade organismer inte skall tillåtas i dagsläget. Lagstiftning och praxis ger inte tillräckliga garantier för att etiska aspekter och riskerna för negativa effekter bedöms fullt ut och vägs mot den eventuella samhällsnyttan.

Svenska Naturskyddsföreningen kräver att samtliga beslut om eventuell framtida utsättning skall bygga på ett i respektive fall noga utarbetat beslutsunderlag i vilket samhällsnytta, kort- och långsiktig miljörisk, samt etisk problematik bedöms och värderas. Försiktighetsprincipen måste vara vägledande vid samtliga beslut.

Svenska Naturskyddsföreningen kräver att varje nyttobedömning skall göras ingående. Bedömningen ska klargöra den eventuella samhällsnyttan och vilka grupper som får gagn av den, vilka alternativa metoder som finns för att nå det eftersträvade samhällsrelevanta målet, samt vad som händer om tillämpningen uteblir.

Svenska Naturskyddsföreningen kan tänka sig utsättningar i form av fältförsök i framtiden. Detta kräver dock ett fullgott beslutsunderlag, en väl utvecklad prövning med konstaterad nyttoövervikt, samt att försöket är acceptabelt ur etisk synpunkt. Om om-

sorgsfullt genomförda fältförsök sedan inte antyder ytterligare risker kan föreningen acceptera utsättning.

Svenska Naturskyddsföreningen anser dock att organismer som tillförts en antibiotika-resistent gen inte får sättas ut i miljön. Herbicidtoleranta grödor får varken tas fram eller sättas ut i miljön.

De långsiktiga följderna av gentekniken är svåra att överblicka och behovet av långsiktig kontroll är stort. Det är därför viktigt att samhället, i första hand Naturvårdsverket, noga registrerar och följer utsättningar av genetiskt modifierade organismer. Naturligt förekommande markörgener kan vara en metod att underlätta spårning. Vid misstanke om negativa följder måste givna tillstånd omedelbart och utan ersättning från samhällets sida återkallas.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att alla avsiktliga utsättningar av genetiskt modifierade organismer i miljön skall registreras och följas på både ett europeiskt och nationellt plan. Så snart negativa effekter misstänks skall tillstånd återkallas utan ersättning.

Ett system för att spåra oavsiktliga spridningar bör etableras på både global och europeisk nivå.

5.2 Skadestånd

Utsättning och marknadsintroduktion av genetiskt modifierade organismer är förenade med risktagande och sannolikheten för oväntade skadliga effekter är inte obetydlig. Ett strikt skadeståndsansvar bör därför gälla för dem som i praktiken önskar tillämpa gentekniken. Ett sådant ansvar skall ses som ett komplement till myndigheternas tillståndsprövning.

Den princip som måste gälla vid utsättning och introduktion är att de fulla miljökostnaderna så långt möjligt måste återspeglas i marknadspriset. De stora kunskapsluckorna, den snabba utvecklingen, de svåra etiska frågeställningarna och det långsiktiga perspektivet gör dock att ekonomiska styrmedel endast kan utgöra komplement till andra regelverk.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att ett strikt skadeståndsansvar bör gälla för dem som önskar sätta ut eller introducera gentekniskt förändrade organismer, i begränsade försök eller på marknaden.

För att skadeståndsansvaret ska fungera i praktiken bör det kombineras med en obligatorisk ansvarsförsäkring. Därmed blir även riskkostnaden tydlig för företag och deras kunder. De prissignaler som följer kommer att förbättra företagets självkontroll och leda till att högriskprojekt med tvivelaktigt värde blir mycket dyra.

Med hänsyn tagen till att eventuella effekter i ekosystemet kan uppträda mycket lång tid efter en introduktion bör försäkringskravet kompletteras med en avgiftsfinansierad fond som tar över ansvaret efter företag som har trätt i likvidation eller liknande.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att en obligatorisk ansvarsförsäkring bör införas vid utsättning och marknadsintroduktion av genetiskt modifierade organismer. För att klara ansvarsfrågan på lång sikt bör en avgiftsfinansierad fond inrättas.

6. Global livsmedelsförsörjning

6.1 Gentekniken löser inte svältproblemen

Idag hoppas många att gentekniken är lösningen på svält och undernäring. Men för att lösa livsmedelskrisen i världen krävs först och främst fred och att fattiga människor får tillgång till resurser och möjlighet till hållbar utveckling på sina egna villkor. Därför framstår tilltron till gentekniken, precis som tilltron till den s.k. gröna revolutionen, som överdriven. Tvärtom riskerar den att medföra att fattiga människor på landsbygden i Syd blir mer beroende av den transnationella livsindustrin i Nord. Det är just en sådan struktur som skapar osäkerhet i världens livsmedelsförsörjning. Tilltron till gentekniken riskerar att medföra felaktiga prioriteringar inom såväl forskning som det internationella utvecklingsarbetet för global livsmedelssäkerhet.

Ett bättre alternativ än en stor satsning på genteknik vore växtförädling grundad på mångfalden av traditionella grödor, kombinerad med utveckling av hållbar, lokalt anpassad teknik i samarbete med odlarna, där deras kunskaper och behov tas tillvara. En förutsättning för att lyckas är att det civila samhällets roll stärks.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att tilltron till genteknikens förmåga att skapa global livsmedelssäkerhet är ogrundad. En sådan tilltro leder till fel perspektiv och medför felaktiga prioriteringar. Utveckling av uthålliga odlingsmetoder och förstärkning av det civila samhällets position är av långt större betydelse för livsmedelssäkerheten.

6.2 Förädling och livsmedelsproduktion

Växtförädling och husdjursavel har länge varit viktiga redskap för ökad livsmedelssäkerhet. Grunden för framgångsrik förädling är tillgång till bred genetisk variation. Idag går det inte att avgöra vilka egenskaper som kan bli värdefulla i framtiden. Hittills har hög avkastning, inriktad på ett fåtal växtsorter och husdjursraser, givits hög prioritet i förädlingsarbetet. Det har medfört att den genetiska resursbasen i odling och husdjursproduktion blivit smalare. Känsligheten i kombination med avkastningskrav har medfört användning av bekämpningsmedel, mediciner och andra tekniska åtgärder. Idag finns inga tydliga tecken på att tillämpningen av genteknik förändrar detta mönster.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att den genetiska resursbasen måste säkras vid avel på husdjursområdet. Användningen av genmodifierade husdjur får inte leda till att den genetiska resursbasen hotas eller att sårbarheten inom husdjursaveln ökar. Gentekniken får heller inte leda till att djuren lider.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att växtförädlingen inte får hota den genetiska resursbasen. Användningen av genmodifierade växter får inte leda till ökad sårbarhet inom växtförädlingen.

7. Rätten till mångfalden

7.1 Rätten till mångfalden skall vara allmänmänsklig

Genteknikens råmaterial är den biologiska mångfald som utvecklats i naturen under mycket lång tid. Människan har efter hand lärt sig ta tillvara mångfalden och hon har systematiskt valt ut egenskaper som avkastning, näringsinnehåll, hårdighet, grobarhet och konkurrenskraft mot ogräs. I traditionella samhällen är kunskapen om genetiska resurser ofta en kollektiv tillgång.

Över nittio procent av världens genetiska resurser är knutna till biotoper i Syd. Fortfarande förvaltar och använder många samhällen i Syd traditionella kollektiva kunskaper om biologisk

mångfald i vardagen. Det är också i Syd som prospektörer söker kommersiellt värdefulla genetiska resurser till jordbruks-, läkemedels- och övrig bioteknologisk industri. Det finns flera exempel på hur företag i Nord tagit patent på såväl genetiskt material som processer för att ta tillvara ämnen från dessa. I praktiken lägger därmed företagen beslag på andra länders eller kultururs tillgångar. Detta brukar gå under benämningen ”biopiracy”, vilket innebär biologisk stöld. Förhållandet aktualiserar frågan om vem som har rättighet till de genetiska resurserna.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att bevarandet av och kontrollen över den biologiska och genetiska mångfalden skall vara en gemensam angelägenhet för mänskligheten. De lokala samhällen som utvecklat och traditionellt förvaltat den genetiska mångfalden är mycket viktiga för dess bevarande och skall tillförsäkras rätten till kontroll över sina genetiska resurser.

7.2 Nej till patent på liv!

Idén om att man kan ta patent på och äga liv, från arter och sorter till enskilda gener och genskvenser i djur, växter och människor, var fram till början av seklet något helt främmande. Patenträtten var förbehållen uppfinnare och gav dem möjlighet att utnyttja sina uppfinningar med begränsad konkurrens. Patenträtten ger uppfinnaren möjlighet att under vanligtvis 20 år ta ut en avgift av dem som vill använda en viss uppfinning, och fungerar därmed som en indirekt ersättning för den ofta kostsamma utvecklingen av ny teknik.

Levande organismer, genförändrade organismer och genskvenser kan dock inte betraktas som uppfinningar. Att betrakta levande förädlade organismer som patenterbara konstruktioner är orimligt och strider mot intuitiva etiska normer.

Det kan dock vara rimligt med ett patentskydd av en gens industriella tillämpning under förutsättning att det inte är det genetiska materialet i sig som patenteras. Då kan genens andra användningsområden ändå vara tillgängliga för fortsatt användning och forskning. Det förutsätter dock också att andra kultururs rättigheter till processer knutna till traditionell kunskap respekteras.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att patentering av levande organismer eller delar av levande organismer och deras arvs massa inte skall få ske, oavsett om det genetiska materialet är genetiskt modifierat eller ej. Sådan patentering är etiskt oförsvarbar. Människans anspråk på andra arter kan inte tillåtas vara så stort, och det ligger en intuitiv orimlighet i att betrakta levande organismer som uppfinningar. Upptäckter, dvs. beskrivningen av funktionen hos en genskvens, bör inte heller kunna patenteras.

7.3 Växtförädlarrätt och genbanker

Vid sidan av patenträtten finns en traditionell växtförädlarrätt som omfattar nya, enhetliga, stabila och rena växtsorter. I sin tidigare form gav växtförädlarrätten odlare rätt att kostnadsfritt ta av skörden till nästkommande års utsäde. Andra växtförädlare kunde också fritt utnyttja den skyddade sorten för vidareförädling. Inom EU gäller nu det så kallade Växtförädlarrättsdirektivet som ger odlare med mindre arealer rätt att kostnadsfritt ta eget utsäde. Förekomsten av patent på växtsorter, gener eller genskvenser från växter leder dock till att övriga odlare nekas rätten att kostnadsfritt spara skörd till utsäde. Traditionella användare kan därmed tvingas betala för genetiskt material som de själva utvecklat, när de ska betala royalties för att använda en sort med egenskaper som de själva har selekterat fram.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att det inte skall vara tillåtet att ta patent på växtsorter och genetiskt växtmaterial, och att odlarnas rättigheter att fritt ta utsäde skall garanteras. Föreningen anser att den traditionella växtförädlarrätten ger ett rimligt skydd till växtförädlare.

I takt med att nya, högavkastande sorter slagit ut tidigare använda traditionella sorter har så kallade genbanker upprättats för att bevara genetiskt material för framtida förädlingsarbete. Genbanker kan aldrig ersätta bevarande i aktiv odling, men de är viktiga i dagens situation då den genetiska resursbasen utarmas. Växtgenetiskt material från genbanker, eller sorter utvecklade från sådant material, får under inga omständigheter patenteras.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att odlare och genbanker skall ha rätten till de resurser som de förvaltar.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att bevarande i genbanker aldrig kan ersätta bevarande i odling. Den bästa garantin för bevarande är att den genetiska mångfalden odlas och utvecklas av de traditionella förvaltarna i de områden de kommer ifrån.

7.4 Globala avtal

FN och Världshandelsorganisationen (WTO) har upprättat varsitt folkrättsligt bindande avtal, Konventionen om biologisk mångfald, respektive TRIPS-avtalet (Trade Related Intellectual Property Rights), som bland annat reglerar utnyttjandet av världens genetiska resurser. De bägge avtalen ger emellertid olika signaler till världssamfundet om hur de genetiska resurserna skall förvaltas.

Mångfaldskonventionen tar fasta på de lokala samhällenas rättigheter till de resurser som de utvecklat och förvaltar, och betonar att lokal kontroll är nödvändig för uthålligt bevarande. Det är nationerna som ansvarar för detta. Enligt konventionen skall det orättvisa utbytet av genetiska resurser mellan Nord och Syd utjämnas. Parterna förbinder sig att säkerställa att lagstiftning som berör äganderätt till biotekniska uppfinningar garanterar en rättvis fördelning av vinster från de produkter som utvecklas från biologisk mångfald. TRIPS-avtalet däremot ålägger samtliga WTO:s medlemsstater att införa lagar som ger företag rätt att monopolisera framtagande och kommersialisering av växtsorter. Risken är därmed uppenbar att resurssvaga stater i Syd påtvingas en standardiserad patentlagstiftning som omöjliggör lokalt kollektivt förvaltande av genetiska resurser.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att intentionerna i konventionen om biologisk mångfald fullt ut måste återspeglas i all internationell och nationell rätt som berör genetiska resurser. Särskilt de internationella handelsavtalen måste förändras i en sådan riktning.

8. Märkning

Tillämpningen av gentekniken berör många människor. Många känner skepsis och oro inför den nya tekniken och motsätter sig dess användning. Ett grundläggande krav vid all tillämpning av gentekniken måste därför vara ett tydligt och demokratiskt utarbetat system för märkning av gentekniska produkter. Märkningen skall ge konsumenten möjlighet att undvika att indirekt stödja odling av genetiskt modifierade organismer. Märkningen bör, i ett första skede, tydliggöra vilka produkter som består av, innehåller eller har tillverkats med hjälp av genmodifierade organismer. Märkning skall ske så långt det går att spåra inverkan av genmodifierade organismer.

Svenska Naturskyddsföreningen anser att märkning av produkter som består av, innehåller spår av eller framställts av GMO alltid skall ske. Så långt det är möjligt skall också märkning ske av produkter som har tillverkats med hjälp av gentekniskt modifierade organismer. Märkningen skall utformas utifrån ett konsumentperspektiv och vara tydlig och enhetlig.